

*Små medel
— stora drömmar*

Bilden: Gita Rani Borman – gruppchef i "Dhakin Khan bankförening" (Grameen Bank) – tar emot medlemmarnas amorteringar på gruppens veckomöte. Bangladesh.

Förord

Världens fattiga, liksom vi själva, drömmer om att bit för bit få det bättre. Tillgång till fungerande finansiella tjänster – sparande, krediter, försäkringar och betalningar – kan, när det fungerar som bäst, betyda skillnaden mellan dröm och verklighet.

Tillgång till finansiella tjänster ligger i linje med Sidas syn på fattigdomsbekämpning som beskrivs i dokumentet "Perspectives on Poverty" (2002): "Fattigdom handlar om brist på materiella resurser, brist på makt och inflytande, brist på valmöjligheter". Studier av kunder till mikrobanks visar på positiva samband mellan dessa grundläggande fattigdomskriterier och medlemskap i mikrobanks.

Mikrokrediter innebär en möjlighet för fattiga människor, människor som inte kan låna i vanliga banks, att låna pengar – vanligen några hundra dollar. FN har proklamerat år 2005 som det internationella mikrokreditåret. Tillgång till mikrokrediter kan kopplas till många av de så kallade millenniemålen – av FN uppsatta mål för att minska fattigdomen i världen. Dessa mål spelar en viktig roll i Sveriges nya politik för global utveckling.

Experter, givarsamfund och inte minst mottagarna själva är eniga om att finansiella tjänster till fattiga måste bygga på uthålliga marknadsprinciper och vara "kundanpassade". Alla – även fattiga människor – behöver och använder finansiella tjänster för olika ändamål. Erfarenheten visar att fattiga människor är kreditvärdiga och goda kunder till mikrobanks som byggs utifrån de fattigas behov och situation.

Sida vill i denna broschyr visa vanliga människors vardagsliv speglat genom mikrofinans. Här ser vi hur små medel kan leda till förverkligandet av stora drömmar. Vi hoppas att broschyren, som tagits fram i samband med invigningen av en fotoutställning arrangerad på Sida den 1 juni 2005, ska göra detta tydligt.

Vi vill härmed uttrycka vår tacksamhet till fotografen Anders Gunnartz samt alla mikrofinansskunder och medhjälpare, som så generöst har bidragit till att denna utställning blivit till.

Jan Grafström

Mikrofinansteamet vid INEC/marknad

Små medel — stora drömmar

Det var i Bangladesh det började...

Närmare bestämt 1976 i byn Jobra. Det var där ekonomiprofessorn Muhammad Yunus och hans studenter lade grunden till Grameen Bank. En bank byggd på idén om mikrokrediter – banklån för fattiga människor som inte får låna i vanliga banker. I länder som Bangladesh var fattiga människors enda lånemöjlighet att gå till penningutlånen – ockraren. Oskäliga räntor gjorde lånen omöjliga att betala tillbaka. Den fattige bonden, som lånat ett smärre belopp för att kunna köpa utsäde, blev fast för livet. I praktiken livegen.

Grameen Bank ägs av sina låntagare. De är till större delen kvinnor. 2005 hade man över fyra miljoner medlemmar. Denna, den första mikrobanken har fått mängder av efterföljare. Idéerna om mikrokrediter eller i vidare mening mikrofinansier, finansiella tjänster för fattiga, har spritts som en löpeld. Idag finns mikrobanks över hela världen.

Olika mikrobanks är olika uppbyggda. En del riktar sig enbart till kvinnor, andra till både kvinnor och män. Grameen Bank, liksom till exempel Pride Tanzania, organiserar sina medlemmar i grupper. Basgruppen har fem medlemmar. Flera basgrupper bildar en större grupp med 30–50 medlemmar. Den större gruppen träffas en gång per vecka. På mötet betalar medlemmarna amortering och ränta på sina lån. Där godkänns också nya lån. Medlemmarna i den större gruppen går kollektivt i borgen för varandras lån.

Veckomöte i storgrupp nr 5, Dhakin Khan bankförening (Grameen Bank). Bangladesh.

I andra mikrobanks vänder sig medlemmarna enskilt till banken, ungefär som på en vanlig affärsbank.

Mikrobankserna erbjuder en rad olika tjänster: Krediter för företag, jordbruk, husbyggnad, studier, liksom privatlån och särskilda lån för tiggare. De erbjuder även olika former av sparande och överföringar samt pensions- och sjukförsäkringar.

Under våren 2005 hade jag förmånen att få resa runt och träffa kunder till olika mikrobanks i fyra länder i fyra världsdelar. Jag slogs av kraften i människans vilja och förmåga att förbättra sin egen livssituation, om hon bara får chansen.

Av glädjen, stoltheten och kreativiteten. Jag greps av de människooöden jag fick se in i, om än bara i en hastig skymt. Jag såg – än en gång – hur lika vi alla är, i våra behov, i våra önskningar och drömmar, i stort som i smått.

Anders Gunnartz, maj 2005

Professor Muhammad Yunus, skapare av Grameen Bank.

Tara Banu, ca 46 år. Bangladesh.

Jordbruk, mjölkproduktion. Butik. Byggt hus.

Mikrobank: Tara är kund hos Grameen Bank sedan 1993.

Använda tjänster: Krediter, många olika genom åren. Första lånet på 3 000 Thaka (340 kr) använde Tara för att odla upp ett risfält. För det andra köpte hon en mjölkko. Den finns kvar och har fött sex kalvar. Hon har startat en närbutik, byggt hus och borrar brunn. En son har studielån. Hela hennes tillvaro har förändrats.

– Mina affärer går bra och jag har ett fint hus med TV och fläkt. Jag kan köpa vackra kläder och smycken. Jag minns med smärta det eländiga liv vi levde tidigare, i en usel hydda där det regnade in.

Tara kan inte läsa eller skriva. Mellansonen går på college med höga betyg.

– Han tillhör den kommande generationen, säger Tara.

Bor: Bashuakhula by nära Dhaka. Bor med make (sköter butiken, rörelsehindrad), tre söner mellan 15 och 30 år, en sonhustru, ett barnbarn.

Feroza Almasi Jeuri, 42 år. Tanzania.

Damskrädderi och butik, kläddesigner.

Mikrobank: Ferroza är kund hos Pride Tanzania sedan 1998.

Använda tjänster: Krediter för att bygga upp och utveckla företaget. Senaste lånet i februari 2005, 5 miljoner. Shilling (35 000 kr), är det högsta tillåtna kreditbeloppet. För pengarna köper Ferroza tyger och brodymaskiner.

– Innan jag fick kontakt med Pride Tanzania hade jag inte tillräckligt med kapital i mitt företag. Jag hade bara tre symaskiner. Idag har jag åtta maskiner och åtta anställda och jag har öppnat en filial ute i en förort. Förra året reste jag till Dubai och köpte tyger, skor och väskor – jag reser nog dit i år igen. Jag har byggt om mitt hus och jag har råd att betala min dotters skola.

Bor: Dar es Salaam. Bor med make (arbetar i budfirma) och en dotter tolv år.

Feroza började arbeta för 15 år sen,
efter avslutad utbildning

Haikas marknadsstånd ligger i förorten där hon bor.

Haika (t h) med sin "basgrupp" på bankens veckomöte där hennes lån godkändes.

Haika Lymo Tanasio, 45 år. Tanzania.

Frukt- och grönsaksstånd.

Mikrobank: Haika är kund hos Pride Tanzania sedan 2005.

Använda tjänster: Kredit för att utveckla rörelsen. Haika har just beviljats sitt första lån på 50 000 Shilling (350 kr). För 40 000 köper hon mer varor för att öka omsättningen.

– Resten går till en ny takplåt till mitt stånd, det regnar in genom den gamla.

Lånet ska betalas tillbaka på 6 månader. Sedan vill hon gå vidare till nästa kreditnivå, 150 000 Shilling.

– Fast jag skulle gärna låna det dubbla, jag klarar amorteringarna. Min rörelse går bra men behöver mer kapital för att utvecklas.

Bor: Dar es Salaam. Bor med make (arbetar som säkerhetsvakt) och ett barn. Ett barn flyttat hemifrån.

Michael Andrea Ndarusaure, 51 år. Tanzania.

Äggproducent, grönsaksodlare.

Mikrobank: Michael är kund hos Pride Tanzania sedan år 2000. Försökte dessförinnan låna på vanlig bank, men blev nekad.

Använda tjänster: Krediter för att bygga upp och utveckla rörelsen. Det senaste lånet i maj 2004, 3 milj. Shilling (21 000 kr), användes för att köpa kycklingar och renovera byggnader.

Michael jobbade tidigare som ingenjör på säljsidan på ett maskinföretag.

– Men jag tjänar mycket bättre nu, än när jag var anställd. Mitt företag går bra.

Jag har råd att betala utbildning för mina tre barn, äldsta flickan studerar i Uganda.

Bor: Dar es Salaam. Bor med hustru (driver en kvartersbutik) och två barn, 11 och 16 år. Ett barn bor utomlands.

Gabriela gläds åt sitt nya hus, men lånet räckte inte till dörrar och fönster. Nu försöker hon lägga undan pengar.

Gabriela Canahut, 53 år. Guatemala.

Gatuförsäljare. Byggt hus.

Mikrobank: Gabriela är kund hos Génesis Empresarial sedan år 2000.

Använda tjänster: Krediter för att bygga hus. Senaste lånet i september 2004, 10 000 Quetzales (9 200 kr), använde Gabriela för att bygga ett hus till sig själv. Med hjälp av två tidigare lån har hon byggt ett hus åt sin mamma samt ett badrum.

När Génesis Empresarial först kom till Masagua, möttes de av misstro.

– Folk sa att om man lånade av Génesis, skulle de ta ens jord. Snart såg vi att det inte var sant. Men som låntagare måste man ta sitt ansvar och sköta sina avbetalningar.

Bor: El Milagro by, Masagua. Bor med två söner, 28 och 22 år (äldste sonen jobbar på textilfabrik), sonhustru, två barnbarn och mamma.

Gabriela med sin mamma vid det gamla huset.

Maira med sonen Manuel, 8 år.

Maira Imelda Ruiz Ordonéz, 33 år. Guatemala.

Närbutik.

Mikrobank: Maira är kund hos Génesis Empresarial.

Använda tjänster: Krediter för olika affärsprojekt, lånat fem gånger. Senaste lånet i mars 2005, 8 000 Quetzales (7 400 kr), använde Maira till att köpa varor till butiken som hon startade för 7 månader sedan. Tidigare har Maira sålt ved och fött upp kycklingar och grisar. Hon har fortfarande kycklinguppfödning i mindre skala, veden fick hon sluta med när leverantören inte kunde leverera. Hon var tvungen att hitta på något nytt.

– Butik verkade bra, vi hade redan en lokal i anslutning till vårt hus, så jag behöver inte gå hemifrån. Gud ske lov går affärerna bra.

Bor: Chimaltenango. Bor med make (säljer begagnade bildelar) och fyra barn mellan 8 och 14 år.

Snežana Boroš, 45 år. Bosnien.

Äggproducent.

Mikrobank: Snežana är kund hos Lider sedan 2004.

Använda tjänster: Lånat 2 500 Mark (11 400 kr) 2004 För pengarna köpte hon kycklingar och foder.

Före kriget var Snežana anställd, hon fick pris som Jugoslaviens bästa maskinskriverska. Kriget förändrade allt – för henne och för hennes man. Hon är bosnisk muslim, men har ett serbiskt namn. Mannen är ungrare och jobbade för ett serbiskt företag. Båda miste sina jobb och blev utfrysta av sina muslimska grannar.

Snežana startade äggproduktionen 1999 med stöd av en biståndsdonation. Nu har hon precis utökat höns-huset. Snart behöver hon 9 000 Mark för att köpa ytterligare 500 kycklingar. Men Lider sätter taket till 4 000 Mark för lån nummer två.

– Jag får försöka ordna lån genom vänner. Jag är i alla händelser tacksam mot Lider som lånat mig pengar trots dålig säkerhet.

Bor: Sarajevo. Bor med make (metallarbetare) och en tam kråka.

Snežanas kunder ligger inom cykelavstånd.

Aleksandar Mokrić, 45 år. Bosnien.

Fabrik för hygienpapper.

Mikrobank: Aleksandar är kund hos EKI Mikrokrediti sedan 2002.

Använda tjänster: Krediter för att utveckla företaget. Senaste två lånen fick han i januari 2005, sammanlagt 25 000 Mark (114 000 kr). Pengarna användes till att köpa maskiner. Maskinerna är dyra. Nu tillverkar Aleksandar toa- och hushållspapper och servetter, men saknar en maskin för pappersnäsdukar. Han har sex anställda.

Aleksandar var tidigare chef på ett statligt bryggeri. Efter kriget hamnade företaget i Jugoslavien och Aleksandar slutade. Med sparade pengar startade han pappersfabriken hemma på fädernesgården 1998.

– Nu exporterar jag en del till Kroatien. Jag håller hög kvalitet och räknar med att snart kunna exportera i större skala.

Bor: Škaric-Šamac, Republika Srpska. Bor med hustru (arbetar i företaget), tre barn och pappa och mamma.

Sulejman och hustrun Ćamila framför det nya huset. Containern till höger.

Sulejman Bikić, 76 år. Bosnien.

Pensionär. Byggt hus.

Mikrobank: Sulejman är kund hos EKI Mikrokrediti sedan 2004.

Använda tjänster: Kredit för husbyggnad. Lånat 3 000 Mark (13 700 kr) i oktober 2004. Lånet användes för att avlöna fyra byggnadsarbetare. En tysk biståndsorganisation bidrog med allt material.

Sulejman ägde tidigare ett hus på samma plats. Han hyrde ut det till ett byggmaterialföretag, där han själv var anställd. 1992 flydde Sulejman och hans familj undan kriget och serberna till Tyskland. När de återvände efter sex år fanns bara grunden kvar. Efter några år fick de en container, som de bodde i under tre år. I slutet av 2004 kunde de flytta in i det nya huset, där bara undervåningen är klar än så länge. – Nu har vi det bra. Det var trångt i containern. Vintrarna var kalla, vi hade bara en vedkamin.

Bor: Jakeš by, Modriča, Republika Srpska. Bor med hustru (pensionär) och en son, 39 år (arbetslös bilmekaniker).

I Jakeš finns det fortfarande förstörda hus efter kriget.

Nusreta Mešić, 42 år. Bosnien.

Jordgubbsodling.

Mikrobank: Nusreta är kund hos EKI Mikrokrediti sedan 2004.

Använda tjänster: Kredit för att utveckla rörelsen. Lånat 2 000 Mark (9 100 kr) i september 2004, för pengarna köpte Nusreta jordgubbsplantor och utökade odlingsmarken.

Under kriget var Nusreta och hennes familj arbetslösa flyktingar i Ungern i åtta år. När de kom tillbaka till Bosnien var de utblottade. Andra flyktingar hade haft bättre tur och återvände med ett sparat kapital.

– Många här i byn flydde till fots, men kom tillbaka i bil. Självtor jag härifrån i bil, men återvände till fots, säger hennes man Mustafa och skrattar.

2003 återvände de till byn, som varit ockuperad av serber. Deras hus var tomt på allt av värde, inklusive dörrar, fönster och golv. Med eget arbete och hjälp med material har de reparerat huset.

Nusreta började med jordgubbsodlingen i mars 2004. Ett tyskt företag gav starthjälp i utbyte mot kontrakt om samarbete. Först sommaren 2005 kan hon plocka den första skörden. Blir den bra?

– Det beror på gudarna, säger Nusreta och ler så att ansiktet strålar.

Bor: Tarevci by, Modriča, Republika Srpska. Bor med make (metallarbetare, egen firma) och två söner, 10 och 22 år (äldste sonen arbetar som polis).

Laili Begum (t h) med kollegan Firoza Begum, även hon före detta tiggare.

Laili Begum. Bangladesh.

Grönsaksförsäljare (före detta tiggare).

Mikrobank: Laili är kund hos Grameen Bank sedan 2004.

Använda tjänster: Kredit för att starta rörelse. Lånat 200 Thaka (23 kr) i oktober 2004, för pengarna köpte Laili grönsaker. Det speciella lånet för tiggare är räntefritt, hon amorterar 5 Thaka (57 öre) varje vecka.

Laili har fött nio barn, alla är döda. När även hennes man dog tvingades hon ut och tigg. Det har hon gjort i nio år.

Nu har hon lärt sig hur man gör affärer. Hon kan inte läsa eller skriva, men räkna kan hon. Hon är uppe tidigt varje morgon och köper grönsaker på marknaden.

– Förut gick jag från dörr till dörr och tiggde, då slängde folk dörren i ansiktet på mig. Nu går jag från dörr till dörr och säljer grönsaker, nu är jag välkommen. Mitt liv har blivit mycket bättre. Min dröm är att öppna en butik.

Bor: Dakhin Khan, Dhaka.

Att halvera fattigdomen i världen till år 2015 är vår tids största utmaning. Det kräver samarbete och uthållighet. Samarbetsländerna ansvarar för sin utveckling. Sida förmedlar resurser och utvecklar kunskap och kompetens. Det gör världen rikare.

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT
UTVECKLINGSSAMARBETE

105 25 Stockholm
Besöksadress: Sveavägen 20
Telefon: 08-698 50 00
Telefax: 08-698 56 15
sida@sida.se, www.sida.se